

Lévay Endre:

Szellemi arisztokrácia vagy szellemi munkásság

A háboru utáni új nemzedék megmozdulása ma már általános generációs mozgalommá fejlődött nemcsak Európában, de a többi földrész haladottabb államaiban is. Ez a generációs mozgalom, melyet ma az ifjuság mozgalmanak is neveznek, egyszerű öntudatraébredésből indult. Ez az öntudatosodás a következő fejlődési fázisában, bár nem kizárólagosan, de világnézeti álláspontra helyezkedett. Az örök természeti törvénytől és az adott társadalmi rend gazdasági helyzetétől függő faktorok követelték meg ezt tőle s ezeknek a faktoroknak mérlegelése és átértékelése adja meg az álláspontot, melyet az új nemzedék életharcában elfoglal.

Az új nemzedék szellemi tisztulásának szélesvonalú proceszusával új fogalmak tárulnak a mai életet figyelemmel kíséző ember szeméi elé. Újabb társadalmi rétegek lassu kibontakozását látja, melyek az élet mindennapos küzdelmeibe állva, lépésről-lépésre helyet foglalnak az emberi társadalom azon rétegében, melynek vállain a mai és a jövő élet alapjai nyugsznak.

Ez az egyetemes generációs mozgalom már nagyon sok vitára adott alkalmat. A megmozdulást az idősebb nemzedék részéről több ízben szóvátették és megvitatták. Előadások, cikkezések és különböző polémiák után arra a sajnálatos megállapításra jutottak, hogy a fiatalság, az új nemzedék revolutív megmozdulása nem más, mint törtető ösztönének, indulatának és fiatalos beképzeltségének megnyilvánulása.

A generációs mozgalomnak az idősebb nemzedéknek ilyen felületes szemszögből való nézése, mérlegelése nem is juttathatja más meggyőződésre. Ezuttal nyíltan leszögezzük, hogy ez a megállapítás téves. Téves azért, mert a fiatalok generációs mozgalmát figyelő magasabb képzettségű vagy pozícióju társadalmi vagy politikai erők nem látják tisztán ennek a mozgalomnak végső okát, illetve kiinduló pontját és legtöbb esetben nem látják tisztán a célját sem. Nem tudnak sehogy sem behelyezkedni életükbe s ennél fogva nem látják tisztán a társadalmi rétegeződést, mely minden kétséget kizárva sajátos színezetet ad a küzdő csoportoknak.

Az egyetemes generációs mozgalomnál nem csupán a diákságról van szó, mert ez csak kis töredéke annak az új nemzedék-

nek, mely a revolutív megmozdulást magáévá tette. Ám ezuttal mégis kiemeljük a diákságot, mely a mai társadalmi rendben osztályhelyzeténél fogva legkönnyebben felismerhető és a leghangsúlyosabb szerepet játsza. Kétségtelen, hogy ez a mozgalom egyelőre csak szellemi téren játszódik le, mert egy eszme kiforrtsága alakulhat csak tette. Már most ennek a szellemi munkának végső célját és eszközeit kell megismernünk, hogy a mozgalom indító okának helyes megnevezésére pontos választ adhassunk.

A generációs mozgalom célja a természet által adott életjogok és a mai társadalomtól függővé tett életlehetőségeknek megteremtése és mint társadalmi faktornak új erőt és frisebb lökötést kölcsönöznie a mai érelmeszesedett társadalomnak. Ezeknek a céloknak harmonikus összesége adja a szóbanforgó generációs mozgalmat.

A generációs mozgalom tisztánlátása és az adott körülményekkel való párhuzamba állítása adná meg azt az egyetemes új nemzedéket, amelynek ma csak egyik töredékével azonosítják a generációs mozgalmat. Ám a revolutív mozgalom legfontosabb tényezőjénél, a munkaközösség kérdésénél, az új nemzedék küzdőtáborra kettészakad.

Az új nemzedék egyik csoportja a klasszikus kultúra tradicionális elefántcsont-tornyába emelkedik, kizárva magából a közönségérzetnek legfőbb követelményét: a demokratizmust. A harcos ifjagnak ezen csoportja, — bár osztályhelyzete nem predestinálta arra, — saját társadalmi rétegén is felülemelkedve, magából egy új réteget váltott ki, valósággal megszülte a szellemi arisztokráciát. Ennek a csoportnak a munkálkodása a legtárgyilagosabb mérlegelés mellett is destruktívnak mondható. Az Európaszerte elfogadott haladó szellemet szélsőségesnek, destruktívnek nevezik és magukat még ma is kispolgári romanticizmusban ringatják. Ady Endre revolutív ideológiáját, melyet ma már az utódállamok magyar ifjúságának legnagyobb része magáévá tett, akár ismerve, de a legtöbb esetben nem ismerve, elvetik. Arany, Petőfi, Tompa szellemében élnek, amely már magában is elmaradást jelent. Ezeknek népies verseit adják a körülöttük álló fiatalok kezébe, hogy olvasgassák és abban a szellemben nevelkedjenek. Elfelejtik azt, hogy Arany, Petőfi, Tompa költészetétől és egyáltalán az egész tizenkilencedik század szellemétől száz esztendő fejlődésének felmérhetetlen szakadéka választ el bennünket. Ha egy szélesvonalú társadalmi megmozdulásra letűnt korok eszmeáramlatát erőltetjük, munkásságunk minden tekintetben dekadenciává süllyed. Az új nemzedék ezen csoportja a falukatásnál és a faluvezetésnél szintén ezekkel a dekadens jelszavakkal kíván dolgozni. Vajjon számoltak-e avval ezek a szellemi előharcosok, hogy mit jelent a kisebbségi magyar parasztot meghagyni jámbor, — talán inkább — bamba tudatlanságában? Vajjon tudnak-e arról, hogy az önérzetes magyar paraszt mélyen megsértődött Gárdonyi Göre Gáborjának olvasása közben? Úgyancsak ellenszenvet váltott ki magyar parasztjainkál Cziráki

Imre „Mihál bácsi levelei“ írása is, melyet az önérzetes és komolyan küzdő parasztság egyenesen sértésnek vett. S végül számoltak-e avval, hogy a nyomorban és kilátástalanságban élő kisebbségi parasztfjakat a tudatlanság pesszimistává, tehetetlenné, kikihasználható barommá sülyeszti? Ezek után mennyiben megokolt a parasztság boldog tudatlansága? A klasszikus szellemi felülemelkedettség magának akarja kisajátítani a kultúra előnyeit s ezzel élve a saját, nyugalmas jólétét biztosítani. E történelmi tényekből láthatjuk, hogy hol rejtőzik a generációs mozgalom indító okának téves megállapítása.

Az új nemzedék másik csoportját Ady Endre forradalmi ideológiája vezérli. Bár ez a csoport is nagy becsben tartja különböző történelmi korok eszmeáramlatait, de öntudatosan átértékli és a természettől függő következtetéseket von le magának, mellyel világszemléletét megerősíti. Mindig a szellemi haladást látja maga előtt főfeltételül, mellyel gazdasági és társadalmi helyzetét megjavíthatja. Az élniakarás az ambicionáló tényező, melynek igazi életjogok kiharcolása a célja. Arany, Petőfi, Tompa ideológiája átértékelés nélkül elmaradást jelent. Bár Ady Endrét ma sem tanítják a középiskolákban, mielőtt azonban a konzervatív pedagógia megváltozna, Ady kultusza az új nemzedék lelkében annyira felerősödik, hogy új idők új dalai kelnek szárnyra a legelhagyottabb magyar vidékeken is. Mert aki egész szociális kiteljesedést akar, annak Ady magyarságát kell akarnia.

A fiatalság fiatal ideológiát és fiatal programot képviseljen, mert nem léphet klasszikus szellemi megalkuvásokkal a mai közélet porondjára. A progresszív szellem ne csak az intellektuelek tulajdonsága legyen, hanem legyen a népe is, a munkásságé és a parasztságé is, mert az új nemzedék igaz színvallása szerint a tudáshoz, a haladáshoz mindenkinek joga van, nem pedig egy kiváltságos osztály tulajdona, amely azt kisajátítja és „boldog“ tudatlanságban hagyja a népet.

Ennek a két csoportnak munkásságából vezethető le annak a köztudomásba átment megállapításnak helytelensége, mely fiatalos indulatnak és beképzeltségnek nevezi azt a küzdelmet, melyet egyedül az élniakarás vezérel.

Annak tartozunk tisztelettel, aki az igazság erejével uralkodik elmenken, s nem azoknak, akik erőszakkal hajtják rabigába az elmét.

Voltaire.